

8. Vývoj v letech 1970–2011

8.1. Obyvatelstvo

Od roku 1970 klesl počet obcí o 40.

Vývoj sídelní struktury Karlovarského kraje doznal v období uplynulých 40 let značných změn. Při sčítání v roce 1970 bylo v kraji celkem 172 obcí s 556 částmi. Po roce 1974 docházelo k radikálně prosazované integraci menších obcí, takže se jejich celkový počet výrazně snížil. K 1. 1. 1980 bylo v kraji jen 87 obcí s 505 částmi. Po roce 1989 v důsledku prosazování občanského principu územní samosprávy a zvyšování pravomoci a odpovědnosti obcí a měst se některé bývalé menší obce opět osamostatnily a při sčítání v roce 1991 měl Karlovarský kraj již 124 obcí a počet částí se nezměnil. V dalším desetiletí trend osamostatňování obcí dále pokračoval, a tak k 1. 3. 2001 měl Karlovarský kraj celkem 132 obcí s 513 částmi. V dalším desetiletí se stav počtu obcí stabilizoval a došlo k nárůstu pouze u částí obcí, a to na 518.

Tab. 8.1 Vývoj sídelní struktury podle velikostních skupin obcí (na území kraje platné k 26. 3. 2011)

	1970		1980		1991		2001		2011	
	počet obcí	podíl bydlících obyvatel (%)	počet obcí	podíl bydlících obyvatel (%)	počet obcí	podíl bydlících obyvatel (%)	počet obcí	podíl bydlících obyvatel (%)	počet obcí	podíl bydlících obyvatel (%)
Kraj celkem	172	100,0	87	100,0	124	100,0	132	100,0	132	100,0
v tom obce s počtem obyvatel:										
do 199	28	1,3	1	0,0	18	0,8	22	1,0	17	0,8
200 - 499	61	6,8	18	2,1	40	4,5	40	4,5	39	4,5
500 - 999	40	9,0	29	6,5	27	6,0	27	5,6	33	7,2
1 000 - 4 999	30	21,7	26	18,5	26	18,4	30	20,4	30	20,7
5 000 - 19 999	10	31,7	10	34,2	10	32,7	10	31,9	10	31,2
20 000 - 49 999	3	29,6	2	19,1	2	19,0	2	19,0	2	18,9
50 000 a více	-	x	1	19,5	1	18,6	1	17,5	1	16,7

Poznámka: obce byly zařazeny do velikostních skupin podle počtu obyvatel zjištěného při příslušném sčítání

Dochází ke snižování podílu bydlících obyvatel ve velkých městech.

Osamostatňování obcí i jejich nerovnoměrným vývojem se změnila velikostní struktura obcí. Došlo k opětovnému nárůstu počtu malých obcí do 199 obyvatel. Počtu měst nad 5 000 obyvatel se tyto změny nedotkly. Důsledkem pokračující koncentrace do velkých měst byla skutečnost, že ve městech nad 5 000 obyvatel bylo od roku 1960 do roku 1980 soustředováno stále více bydlícího obyvatelstva kraje. Od sčítání v roce 1991 se tento vývoj obrátil a dochází dále ke snižování podílu bydlících obyvatel ve velkých městech. Ke dni sčítání roku 2011 bylo ve městech nad 5 000 obyvatel soustředěno 66,8 % bydlícího obyvatelstva v kraji, naproti roku 1980, kdy jich tam žilo 72,8 %.

Základním trendem migrace je přesun obyvatelstva mezi velkými městy a jejich zázemím.

Základním trendem migrace od 90. let 20. století je přesun obyvatelstva mezi velkými městy a jejich zázemím. V menších obcích přiléhajících přímo k velkým městům se soustřeďuje nová výstavba, a to převážně rodinných domů. Důvodem je minimální doba dojezdu do měst za prací, do škol i za nákupy, velmi příznivá cena stavebních pozemků a atraktivní prostředí v blízkosti přírody.

Tab. 8.2 Obyvatelstvo podle výsledků sčítání 1970 až 2011

	1970	1980	1991	2001	2011
Počet obyvatel	298 110	311 995	301 985	304 343	303 609
muži	148 050	153 981	148 073	149 211	149 590
ženy	150 060	158 014	153 912	155 132	154 019
Obyvatelstvo podle věku					
muži:					
0 - 14 let	39 543	41 080	33 609	26 285	22 154
15 - 64 let	101 197	102 479	103 189	108 639	108 435
65 a více let včetně nezjištěného věku	7 310	10 422	11 275	14 287	19 001
ženy:					
0 - 14 let	38 132	39 400	31 975	24 685	20 892
15 - 64 let	101 031	103 315	103 426	108 474	105 989
65 a více let včetně nezjištěného věku	10 897	15 299	18 511	21 973	27 138
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	220 435	231 515	236 401	253 373	260 563
z toho podle rodinného stavu:					
muži:					
svobodní	.	.	30 368	39 726	47 954
ženatí	.	74 288	70 005	64 055	57 216
rozvedení	.	.	10 703	14 724	18 078
ovdovělí	.	.	3 183	3 428	3 645
ženy:					
svobodné	.	.	20 690	29 341	36 213
vdané	.	74 738	70 144	64 330	57 087
rozvedené	.	.	13 781	18 285	22 253
ovdovělé	.	.	17 160	17 511	17 151
z toho podle nejvyššího ukončeného vzdělání:					
základní (vč. neukončeného)	.	107 706	86 665	70 636	56 991
střední vč. vyučení (bez maturity)	.	74 905	81 802	97 323	87 849
úplně střední (s maturitou) a vyšší	.	37 037	50 199	65 357	72 310
vysokoškolské	.	7 830	11 122	14 072	18 989
nezjištěno	.	2 191	5 295	3 843	22 233

Počet obyvatel kraje klesá.

V Karlovarském kraji žilo k 26. 3. 2011 celkem 303 609 obyvatel. Tímto počtem se kraj řadí na poslední místo v počtu obyvatel v celé České republice. Z dlouhodobého vývoje počtu obyvatel lze vysledovat tendence k jeho zvyšování. Vezmeme-li v úvahu pokles obyvatel zapříčiněný dvěma světovými válkami, docházelo k jeho nárůstu až do roku 1980. Od tohoto roku dochází naopak k postupnému úbytku obyvatel, který je z velké části způsoben poklesem porodnosti.

Populace kraje výrazně stárne.

Vlivem nižší porodnosti a stále se zvyšujícího věku obyvatel Karlovarského kraje došlo k posunu věkového složení obyvatelstva. Zatímco v roce 1970 činil podíl dětí do 14 let z celkového počtu obyvatel kraje 26,0 %, v roce 2011 tento podíl činil pouze 14,2 %. Opačný trend je zaznamenán u osob v poproduktivním věku, kdy jejich podíl v roce 1970 činil 6,1 % a v roce 2011 již 15,2 %. U podílu osob v produktivním věku došlo mezi roky 1970 a 2011 k nárůstu o 2,8 procentního bodu.

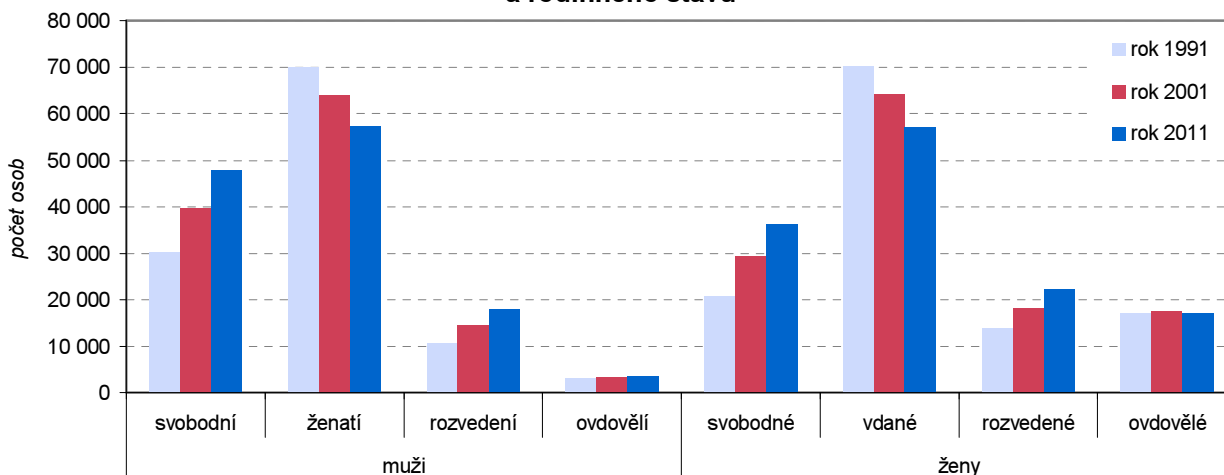
Podíl rozvedených mezi roky 1991 a 2011 vzrostl o 5,1 procentního bodu.

Vlivem posunu věkových skupin a nových trendů žití mladých lidí se změnily i podíly osob podle rodinného stavu. V manželství žilo k poslednímu datu sčítání 44,9 % mužů a 42,9 % žen oproti roku 1980, kdy v manželství žilo 65,8 % mužů a 63,0 % žen. Podíly osob ovdovělých mírně klesají od roku 1991 do roku 2011 o 0,6 procentního bodu. Naopak podíl rozvedených od roku 1991 do roku 2011 vzrostl o 5,1 procentního bodu. Narůstá i podíl osob žijících samostatně, a to více u mužů, kterých k poslednímu datu sčítání bylo 37,6 % svobodných (svobodných žen bylo 27,2 %).

Obyvatel s pouze základním vzděláním ubylo o polovinu.

Při zkoumání vývoje vzdělanosti za uplynulých 30 let zjišťujeme, že došlo k pozitivnímu vývoji. Snížil se podíl osob se základním vzděláním při porovnání hraničních roků 1980 a 2011 o 24,6 procentního bodu. Naopak u maturantů došlo k nárůstu o 11,7 procentního bodu, u vysokoškoláků o 3,9 procentního bodu a u středoškoláků bez maturity o 1,4 procentního bodu. Hodnoty za rok 2011 nejsou úplně srovnatelné, jelikož podíl nezjištěných údajů je o 7,6 procentního bodu vyšší než v roce 1980.

Graf 8.1 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle pohlaví a rodinného stavu

Tab. 8.3 Ekonomická aktivita obyvatelstva podle výsledků sčítání 1970 až 2011

	1970	1980	1991	2001	2011
Ekonomicky aktivní	160 893	170 792	165 910	162 347	144 311
muži	.	89 999	87 090	88 887	77 130
ženy	.	80 793	78 820	73 460	67 181
v tom:					
zaměstnaní	.	.	161 637	144 891	126 899
muži	.	.	84 389	78 820	67 639
ženy	.	.	77 248	66 071	59 260
nezaměstnaní	.	.	4 273	17 456	17 412
muži	.	.	2 701	10 067	9 491
ženy	.	.	1 572	7 389	7 921
Ekonomicky neaktivní	137 217	141 203	136 075	138 894	132 021
muži	.	63 982	60 983	58 459	56 610
ženy	.	77 221	75 092	80 435	75 411
z toho nepracující důchodci	.	38 157	49 239	59 240	63 202
muži	.	13 308	17 572	21 829	24 123
ženy	.	24 849	31 667	37 411	39 079
Ekonomická aktivita nezjištěna	-	-	-	3 102	27 277
muži	-	-	-	1 865	15 850
ženy	-	-	-	1 237	11 427

Ekonomická aktivita obyvatel klesá.

U vývoje ekonomické aktivity obyvatelstva kraje si musíme uvědomit, že od roku 2001 se vycházelo ze zcela odlišných společensko ekonomických podmínek než ve sčítáních předchozích. I když v roce 1970 měl kraj pouze 298 110 obyvatel, ekonomicky aktivních jich bylo 160 893 (54,0 %). Také v letech 1980 a 1991 se podíl ekonomicky aktivních obyvatel pohyboval kolem 55 %, ale od roku 2001 již zaznamenáváme klesající tendenci a v roce 2011 dosáhl podíl ekonomicky aktivních na celkovém počtu obyvatel jen 47,5 %. Údaje roku 2011 jsou ovšem mírně zkresleny nezjištěnou ekonomickou aktivitou (9,0 %).

Zvyšuje se podíl nepracujících důchodců.

Při porovnání podílu ekonomicky neaktivního obyvatelstva mezi hraničními roky 1970 a 2011 zjišťujeme, že došlo k poklesu o 2,5 procentního bodu, ale opět zde musíme přihlídnout k velké nezjištěnosti. Vlivem stárnutí populace kraje a snižujícími se pracovními příležitostmi se zvyšuje podíl nepracujících důchodců, a to mezi roky 1980 a 2011 o 20,9 procentního bodu.

8.2. Hospodařící domácnosti

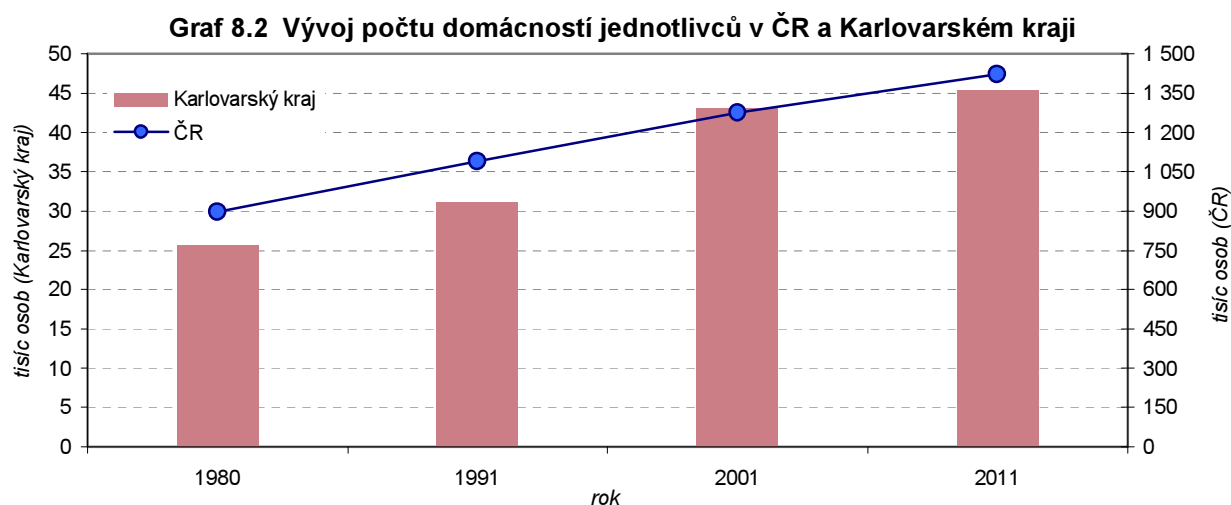
Roste počet hospodařících domácností.

Od roku 1970 do roku 2011 vzrostl počet hospodařících domácností o 34,5 %. Přestože v roce 2011 byl počet obyvatel o 2,7 % nižší než v roce 1980, hospodařící domácnosti narostly o 14,6 %. Jednou z příčin je téměř dvojnásobný nárůst domácností jednotlivců.

Tab. 8.4 Domácnosti podle výsledků sčítání 1970 až 2011

	1970	1980	1991	2001	2011
Hospodařící domácnosti celkem	95 815	112 514	116 842	130 894	128 904
z toho:					
jednotlivců		25 637	31 138	43 041	45 345
tvořené 1 rodinou		82 727	83 887	83 540	73 917
Rodinné domácnosti podle typu (%):					
úplné rodiny		87,1	83,0	75,9	74,5
bez závislých dětí		40,7	36,2	41,2	46,0
se závislými dětmi		46,4	46,8	34,8	28,5
neúplné rodiny		12,9	17,0	24,1	25,5
bez závislých dětí		5,7	6,2	8,7	11,2
se závislými dětmi		7,3	10,8	15,4	14,3

Poznámka: v roce 1980 namísto závislých dětí děti do 15 let

Klesá podíl úplných rodin.

Při pohledu na rodinné domácnosti podle typů zjišťujeme, že s vývojem dochází k postupnému poklesu podílu úplných rodin, a to mezi roky 1980 a 2011 o 12,6 procentního bodu. Jedná se zvláště o pokles úplných rodin se závislými dětmi. U neúplných rodin dochází k nárůstu podílu za stejné období o 12,6 procentního bodu, a to vlivem jak neúplných rodin bez závislých dětí, tak s dětmi závislými.

8.3. Domy a byty

Domovní fond narostl o 11,7 %.

Domovní fond doznal za 40 let nárůstu o 11,7 % (o 4 731 domů), ale teprve poslední desetiletí přispělo výstavbou k překročení stavu roku 1970. Podíly obydlených a neobydlených domů se dlouhodobě udržují na velmi podobné úrovni.

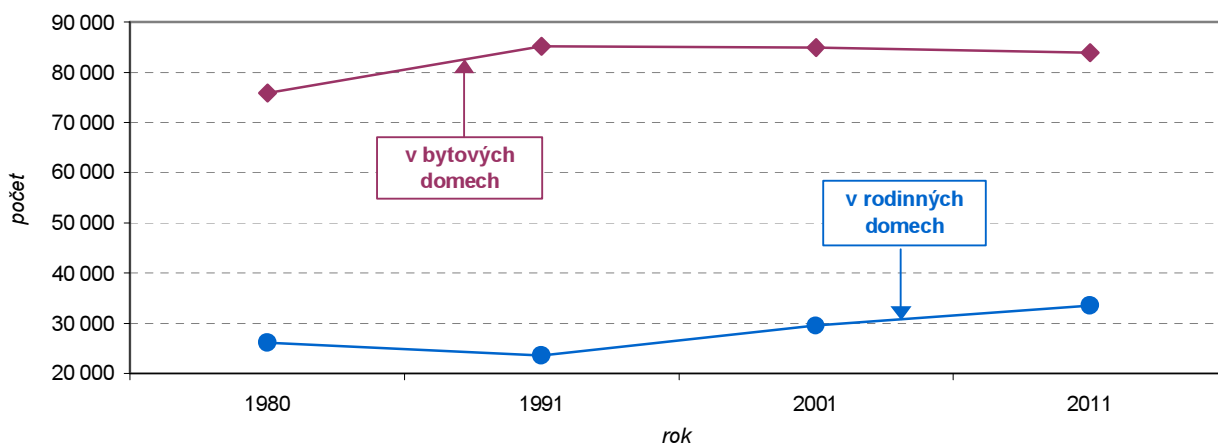
Tab. 8.5 Domovní fond podle výsledků sčítání 1970 až 2011

	1970	1980	1991	2001	2011
Domy celkem	40 248	39 559	37 339	39 866	44 979
obydlené	35 628	34 281	33 399	35 666	39 845
neobydlené	4 620	5 278	3 940	4 200	5 134
z toho slouží k rekreaci	.	.	1 255	1 563	1 446
Podíl neobydlených domů (%)	11,5	13,3	10,6	10,5	11,4
Z obydlených domů:					
rodinné domy	26 100	22 437	21 547	25 448	29 092
bytové domy	7 996	10 319	10 945	8 973	9 417
Podíl rodinných domů (%)	73,3	65,5	64,5	71,4	73,0
Obydlené domy podle vlastníka (%):					
fyzická osoba	.	.	59,3	71,7	72,2
obec, stát	.	.	36,3	11,0	4,7
bytové družstvo	.	.	3,2	1,9	1,4
spoluvlastnictví vlastníků bytů	14,8

Zvyšuje se zájem o výstavbu rodinných domů.

Za 40 let narostl počet obydlených rodinných domů o 2 992 (o 11,5 %) a bytových domů o 1 421 (o 17,8 %). Rozvoj výstavby bytových domů, započatý v 70. letech, přešel v 90. letech ve větší zájem o výstavbu rodinných domů a tento trend trvá doposud.

Graf 8.3 Vývoj počtu obydlených bytů podle druhu domu

Domy vlastní převážně fyzické osoby.

Při pohledu na obydlené domy podle vlastníka dochází k nárůstu domů ve vlastnictví fyzických osob na úkor domů obecních, státních a domů ve vlastnictví bytových družstev. V roce 2011 je nově evidován nový druh vlastnictví, a to spoluvlastnictví vlastníků bytů.

Bytový fond neustále roste.

Vývoj bytového fondu zaznamenává v průběhu sledovaných let neustálý nárůst. Od roku 1980 do roku 2011 narostl počet bytů v kraji o 20,1 % (o 22 623 bytů). S růstem výstavby bytů a také s vysokými cenovými hladinami prodávaných nových bytů dochází k nárůstu neprodaných bytů, což má také vliv na podíl bytů neobydlených, který vzrostl na 11,6 % v roce 2011.

Tab. 8.6 Bytový fond podle výsledků sčítání 1970 až 2011

	1970	1980	1991	2001	2011
Byty celkem	.	112 468	117 862	125 486	135 091
obydlené	92 171	103 869	110 137	115 913	119 403
neobydlené	.	8 599	7 725	9 573	15 688
Podíl neobydlených bytů (%)	.	7,6	6,6	7,6	11,6
Obydlené byty podle druhu domu:					
v rodinných domech	.	26 022	23 591	29 461	33 519
v bytových domech	.	75 861	85 230	84 889	83 906
Podíl bytů v rodinných domech (%)	.	25,1	21,4	25,4	28,1
Obydlené byty podle právního důvodu užívání bytu (%):					
ve vlastním domě	.	.	19,0	21,3	22,4
v osobním vlastnictví	.	.	1,1	25,1	35,0
nájemní	.	.	62,3	37,4	24,6
družstevní	.	.	15,2	8,2	4,3
Obydlené byty podle převládajícího způsobu vytápění (%):					
ústřední	.	.	65,5	77,2	81,9
etážové	.	.	15,5	7,6	7,3
kamna	.	.	18,6	12,5	6,3
Počet osob na 1 obydlený byt	.	2,98	2,73	2,58	2,38

Vyšší nárůst bytů v rodinných domech.

Porovnáváme-li vývoj bytového fondu podle druhu domu zjišťujeme, že za posledních 30 let vzrostl počet bytů v rodinných domech o 28,8 % a u bytů v bytových domech došlo k nárůstu o 10,6 %. Podíl bytů v rodinných domech vzrostl o 3,0 procentní body.

Přechod od bytů nájemních k bytům v osobním vlastnictví.

Za posledních 20 let došlo ke změně poměru obydlených bytů podle právního důvodu užívání bytu. V roce 1991 převažovaly byty nájemní a v roce 2011 již byty v osobním vlastnictví, jelikož došlo k odprodeji velkého množství obecních, státních a družstevních bytů soukromým osobám.

U bytů převažuje ústřední topení.

Podle způsobu vytápění převažuje u všech bytů ústřední topení a za posledních 20 let došlo ke zvýšení podílu bytů s ústředním topením o 16,4 procentního bodu. Zvláště výrazný je pokles vytápěných bytů kamny (o 12,3 procentního bodu).

Snižuje se počet osob na 1 obydlený byt.

U ukazatele počtu osob na 1 obydlený byt došlo k pozitivnímu vývoji a za 30 let se počet osob snížil z 2,98 osoby na 2,38 osoby.